

Носик Р. М. Правове регулювання господарських відносин у гірничо-металургійному комплексі. *Правовий дискурс: Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів та викладачів закладів вищої освіти*. Черкаси: Видавець Третяков О.М., 2021. С. 74–75.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИН У ГІРНИЧО-ПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ

Носик Р.М.,

юридичний факультет,

НК – Іваненко Д.Д., к.ю.н.

В Україні правове регулювання господарських відносин у гірничо-промисловому комплексі регулюється на законодавчому рівні. В нашій країні діє «Гірничий закон України», в якому зазначаються основні положення щодо діяльності гірничо-промислового комплексу.

Так відповідно до статті 1 Гірничого закону України від 6 жовтня 1999 р. *Гірнича (гірничодобувна) промисловість* – це комплекс галузей важкої промисловості з розвідування родовищ корисних копалин, їх видобутку з надр землі та збагачення [1].

Економічний аспект відображає використання ресурсного потенціалу надр як природних об'єктів для господарської діяльності у відповідності з положеннями гл. 15 Господарського Кодексу “Використання природних ресурсів у сфері господарювання” [2].

Природні ресурси в цілому виступають як засоби виробництва і використовуються у створенні матеріальної основи суспільного життя. Вони є вихідним матеріалом для будь-якого продукту, необхідною умовою будь-якого виробництва, що спрямовано на задоволення матеріальних та інших потреб людей. Відтак відносини, які виникають у зв'язку з використанням надр з господарською метою за участю суб'єктів господарювання, є господарськими відносинами і регулюються нормами господарського законодавства. Правове регулювання відносин у гірничодобувній промисловості здійснюється у межах різних галузей права та може розглядатись в різних аспектах, але основними на мою думку потрібно вважати екологічний, економічний та господарсько-правовий аспекти.

Гірничо-металургійна галузь займає провідне місце у господарській сфері держави, у її промисловому й експортному потенціалі. В останні роки уже значним стало те, що держава вийшла на міжнародний рівень експорту металургії та протягом усіх років незалежності крім 2020 входила до десятки світових лідерів. У 2020 році Україна посіла високе 11 місце. Орієнтованість підприємств гірничо-металургійного комплексу на експорт призвела до відсутності внутрішньої і наявності жорсткої зовнішньої конкуренції. На світових ринках українські підприємства є конкурентами металургійних підприємств інших держав. Сьогодні Україна втратила місце у десятці країн-лідерів експортерів продукції металургійного виробництва [3, с. 27].

Експортні надходження України від продажу металопродукції у різні роки становили до 25% від усіх надходжень держави. Особливим також слід вважати те, що Україна є відносно невеликою країною, яка займає лише 0,4% земної суші, але має у своїх надрах 5% мінеральної сировини всієї планети.

Одними із основних гірничо-промислових елементів в Україні можна вважати саме шахти. Шахтами слід вважати підприємства з підземного видобутку кам'яного вугілля або металу. В Україні є два досить великих басейни кам'яного вугілля Львівсько-Волинський

та Донецький. Але на жаль на 2020 рік доступ саме до більшості підприємств Донецького басейну зник через порушення територіальної цілісності держави з боку Російської Федерації і ведення проти нашої країни агресивної війни.

Через високу конкуренцію на ринках металопродукції важливим засобом регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів ГМК є стандартизація. Так само важливе значення має дотримання стандартів вугілля, продуктів видобутку газу та нафти тощо [3, с. 28].

Найбільше добування саме бурого вугілля в Україні сконцентроване саме в Дніпропетровському, Донецькому басейнах, Дніпропетровсько-Донецькій западині й на Закарпатській вугленосній площині.

Загалом металургійні підприємства мають експортну орієнтацію, їх діяльність в цілому є достатньо рентабельною. А гірничі підприємства в більшості є дотаційними і збитковими. Серед багатьох факторів такий результат спричинено великими глибинами та незначною шириною вугільних пластів [3, с. 26]. Ще однією особливістю гірничо-металургійного комплексу України є виготовлення напівфабрикатів замість технологічного продукту. Основні покупці таких напівфабрикатів знаходяться за межами України [3, с. 27].

Трудові правовідносини в гірничодобувній промисловості регулюється міжнародними та національними правовими актами, головними серед яких я виділяю: Гірничий закон України, Конвенції МОП № 176 «Про безпеку та гігієну праці в шахтах», № 124 «Про медичний огляд людей з метою визнання їхньої придатності о праці на підземних роботах у шахтах та копальнях», «Про використання праці жінок на підземних роботах у шахтах будь-якого роду», «Щодо безпеки та гігієни праці на шахтах», Наказ Держгірпромнагляду «Про затвердження правил безпеки у вугільних шахтах», та інші нормативно-правові акти з охорони праці [4].

Наявність законодавчого регулювання у сфері гірничо-промислової праці є необхідним та важливим, що обумовлюється саме її специфікою.

Україна має дуже потужні перспективи у розвитку своєї економіки саме завдяки гірничо-металургійному комплексу. Необхідно лише доопрацювати врегулювання відносин у межах цієї галузі саме в правовому аспекті і можливо через кілька років Україна підніметься в рейтингу, що на собі позитивно відчують усі її громадяни.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гірничий Закон України від 6 жовтня 1999 року № 1127-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 50. Ст. 433.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18-22. Ст. 144.
3. Деревянко Б.В. Господарське право: особлива частина (правове регулювання господарських відносин в окремих галузях економіки): навчальний посібник / д-р юрид. наук, проф. Б. В. Деревянко; МВС України, Донецький державний університет внутрішніх справ. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 314 с.
4. Назимко О.В. Правове регулювання праці працівників гірничодобувної промисловості України: дис. ... канд. юрид. наук. Дніпропетровськ, 2015. 199 с. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/k/dissertations/1/1.pdf>